

WARBURG INSTITUTE
FBH 635

UNIVERSITY OF LONDON
WARBURG INSTITUTE

WARBURG

18 0292781 0

f
b
r
635

12/570 ✓ *DISPUTATIO INAUGURALIS IURIDICA*
DE
CONIUGIIBVS INCANTATIS
EORVMQVE SEPARATIONE,

GERMANICE :

**Von bezauberten Ehe- Leuten und derselben
Scheidung/**

QVAM DEO ADIVVANTE,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
REGIA CELSITVDINE,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. CAROLO FRIDERICO,

HEREDE NORVAGIAE, SVPREMO DVCE SLESVICI,
DVCE HOLSATIAE, STORMARIAE ET DITHMARSIAE,
COMITE IN OLDENBURG ET DELMENHORST,
ET RELIQA,

IN ALMA CHRISTIAN- ALBERTINA

EX DECRETO MAGNIFICI ICTORVM ORDINIS
SVB PRAESIDIO

VIRI AMPLISSIMI ET CONSVLTISSIMI

IO. ZACHARIAE HARTMANNI, D.

INSTITVT. ET IVRIS PATRII PROFESSORIS ORDINARIJ,
ET FACVLTATIS IVRIDICAE H. T. DECANI,
*AD CONSEQVENDOS DOCTORIS IN VTROQVE
IVRE HONORES*

D. DECEMBRIS ANNO MDCCLXXVII. IN AVDITORIO MAIORI
CONSVETIS ANTE ET POST MERIDIEM HORIS
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBIICIT

AVCTOR

IOANNES HELVIGIVS ZIELINSKI,
ADVOCATVS HAMBVRGENSIS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

CONSTITUTIONAL HISTORY OF THE UNITED STATES

BY JOHN H. GARLAND

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

JOHN H. GARLAND

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

JOHN H. GARLAND

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

multitudinem civium togato. i. e. pacifico habitu fovendam esse ostenderet, neque solum bellicis artibus civitates vigere, sed multo magis pace florere, aratrum, cuius vomer fuit aereum, in perpetuitatis symbolum, dirigebat conditor ipse; Si vero mulier ponendae Urbis auctor fuit, id muneris penes architectos relinquebatur. In fodiendo glebae interne reiciebantur, quoniam omnis fertilitas in urbem importanda. Sulcus ille, quo loco murorum designabantur, dictus fuit: sulcus primigenius. Boves duotantum erant, taurus scilicet, & vacca, quo legitimum inter marem & foeminam matrimonium denotabant, quod rempublicam tuetur & auget. Boves illi erant albi, ut illo candore ostenderentur ciues sine labe; praeterea ita iuncti boves, ut vacca interior, taurus exterior esset: Mulieris enim est, quae intra domum sunt, curare, viri autem exteriora. Zabn. l. c. ibique cit. Iul. Caes. Buleng. de Rom. Imp. & Limn. de Iur. Publ.

§. II. Haec adducere, non ut etymologiae coniugii, a quo coniuges dicuntur, satisfaceret, sed ut necessitas illius magis patefceret. Iam enim siue a iungendo, siue a iugo, ut plerique volunt, coniugium potius deriuare quis amet, nobis idem est, quippe qui praelia haec etymologica aliis relinquimus. *conf.* interim Beat. Dn. Stein. *Dissert. de Coniugio maris & foeminae locupletis. Regiom. 1720. habit. §. 4.* Pariter, quid incantare & incantatum significet, neminem facile praeteribit, ut adeo eius vocabuli evolutioni multum immorari vix operae pretium ducamus. Id notasse magis fortasse expedit, nuptias, matrimonium & coniugium, ex communi usu loquendi, nobis synonyma existere, nec inter illa differentiam, nisi nominalem, cum Doctoribus, haud infimae auctoritatis agnoscimus. Quibus praemissis, ad ipsam rerum cognitionem pergimus,

coniugium definiētes, quod sit: *legitima viri & mulieris
coniunctio, arctissimam vitae consuetudinem, iuriumque com-
municationem continens.*

§. III. Possē sagas & magos, diabolo cōoperante,
coniuges infoecundos reddere, vel alias matrimonii vsum
inter illos impedire, id vero res, quae omnem fidem exce-
dat, a multis dicitur, quod non admitto. Etenim si in-
cantamenta dantur, quibus malefici thesauros deprehen-
dere milites nonnulli arma ligare, vel se aut alios ad cer-
tum tempus sensus expertes facere possunt, meritasque eo
nomine poenas dant. vid. *in Corp. Iur. Militar. Regis Daniae
Christiani Vti Krieges*: Articul, art. 2. conf. *Besold. The-
saur. Pract. Voce: Messel Verknüpfen*; cur non & li-
gatio quaedam magica coniugii exercitium finemque im-
pediat? vid. *Besold. sub dict. Voce*. Cuiusmodi ligationem
idcirco Ius Canonicum, in c. 4. c. 33. Qu. 1. diserte agnuit,
sed & exempla diuersi generis perspicue & satis compro-
bant. *DelRio Lib. 3. Disquis. magic. Qu. 4. Sect. 8.* item
Cypracus, Tr. de Iure Connub. cap. 9. §. 13. num. 13. & 40. vbi
inter alia, cum Tornaci anno 1585. Serenissimi Ducis Hol-
satae Legatum egit, iuuenes duos, carris per urbem ibi
vectos virisque caesos, quod nodo maritos aliquos fasci-
nassent, se vidisse refert, poenamque simul istam tanto cri-
mine, multo leuiorem fuisse, iudicat. Obseruamus vero,
hoc malum facilius viros, quam foeminas infestare ac pre-
mere, forte: quia plures sunt maleficae, quam malefici,
vel, quod aliis placet: quoniam, vbi plus operae & in-
strumentorum requiritur, ibi etiam facilius aliquis defe-
ctus & impedimentum occurrere potest. vid. *DelRio l. c.*
Caeterum si quis alia exempla requireret, is *Besoldum in Thef.*

*Pract. Vocè: Nessel Berknüpfen / nec non Diab. in Con-
sin. Eiusd. dict. vocè: adeat.*

§. IV. Nec obstat: quod tamen mali huius natura-
lis ratio dari non possit, ac adeo non sit probabile, illud exi-
stere, sed vanum potius. Vnde Cocceius in not. ad Paul.
Zach. Quest. medicol. gal. Tit. I. Quest. 2. n. 22. nihil certi de
hac re se definire posse autumat. Etenim ob deficientem
rationem res non statim ipsa non entibus adnumerari de-
bet, cum alioquin & de oppido multis, quae vel citra om-
nem aut solitam causam in physicis experientia sola mani-
festat, adhuc umbigendum foret. Superstitionis nihil om-
nino noram illi tamen facile hic incurrunt, qui vel hunc
vel alium magiae effectum characteribus, signis ac verbis
magorum nudis, citra ullam aliam daemoneis intervenien-
tem operationem, attribuunt. Optime enim Seneca 4.
Natur. Quest. 7. Rudis, inquit, *antiquitas credebat, & attra-
hi imbres carminibus & cantibus, & repelli, quorum nihil fieri
posse tam palam est, ut huius rei causa nullius Philosophi schola
intranda sit.* Ex qua adeo vana quorundam, quantumvis
celebrium virorum, quos *Del Rio Lib. I. Disquis. magic. c. 4.
Qu. 1. & 3.* memorat, mente, nec dubitandum, quin Im-
peratoris, homines magicis susurris §. 5. I. de publ. iudic. oc-
cidi posse statuenti, nuncius hac vice remittendus sit, ni di-
camus: Principem optimum, non pro principali ac effici-
ente nocenti illati causa, sed tantum pro medio, sine
quo vis magiae se exercere non potuerit, murmura susur-
rosque praedictos agnovisse, nempe credidisse, non quod
ipsi murmuris & verbis efficacia quaedam insit, sed quod
Daemon, non nisi horrendo carmine pronuntiato, malefi-
cos adiuuare velit. vid. *Anthon. Matth. Tr. de Criminibus
Tit. XI. c. 1. pag. 226.*

§. V. Licet interim vero modi speciales, quibus, opera daemones interveniente, malefici ac sagae coniuges ligant, infiniti esse possint, ita tamen in genere aut tales illi sunt, per quos ille mille fraudum artifex membri genitalis usum, vel plane impedit, & coniugem impotentem facit, vel vsu quidem membri nunc dicti haud impeditio, mutuum tamen inter coniuges amorem prorsus aufert, eodemque, licet, quando absentes sunt, ardentissime se ament, tempore nihilominus, quo conueniunt & coituri sunt, odio adeo graui accendit, vt vnus alterum vel vnguibus dilaceratum, eque medio ac oculis suis penitus sublatum velit. *vid. Del Rio Lib. 3. Disqu. magic. Qu. 4. Sect. 8. & 9.*

§. VI. Per coniuges itaque nodatos hoc loco illi proprie a nobis intelliguntur, qui per magicum ligamen inepti tam ad generandum, quam ad concumbendum facti sunt. Vnde sic ab illis (a) impotentes ac frigidi differunt, quoniam am vsu Veneris multis horum ipsa iam natura ademit, Quamuis caeterum nos haud lateat, maleficiatum nonnullis cum dicti, qui intuitu vnus, frigidum vero ac impotentem, qui omnium respectu coire nequit; Sed falli tamen eos, vel exempla Syluani & Aurelii, quorum vterque ob magiae nodum, prout ex Tacito & Zonara *Del Rio Lib. 3. Disquisit. Magic. Qu. 4. Sect. 8.* refert, cum nulla congregi valuit. conf. *Paul. Zacchias, Quaest. medico-leg. Lib. 9. Tit. 3. Qu. 2. n. 22.* a horumque virorum & vxorum natura quidem sua potentum, sed ratione huius solum vel illius foeminae aut viri impotentum, haud obscure comprobant, *vid. Paul. Zacchias. Lib. 3. Quaest. medico legal. Tit. 1. Quaest. 6. Brunn. in iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 7.* Distinguend (b) a coniugibus, de quibus, hic agimus, nodatis, erunt, qui facto quidem, sed humano, velut per castrationem, aut
medi-

medicamenti alicuius venerosi oblationem, coëundi potentia orbari sunt. Signa vero, ex quibus vis coniugii per incantationem destructa cognosci, & per quae ulterius a facultate, siue per naturam siue per hominis factum adempta, discerni possit, apud *Paul Zachiam in Quaestion. medico-legalibus, Lib. 9. Tit. 3. Qu. 2. n. 26. & seqq. & Cyprum, Tr. de Iure Connub. loc. sup. alleg.* sequentia occurrunt. Primum est, si Veneris sedes bene in quodam subiecto constituta fuerit, at commisceri tamen corpus prorsus ex parte sui nequeat. Secundum, si quis coire quidem cum aliis possit, sed non cum vxore, in qua interim nihil naturalem congressum impedit. Nam tum maleficium a Daemone procreatum esse vel inde coniiciunt, quod ita spiritus ille impurus coniugi coniugem derelinquendi cumque aliis adulterandi occasionem offerat. Tertium, si quis e contrario redditus est impotens cum omnibus, praterquam cum vna, puta cum Amasia aut meretrice. Etenim hoc casu impotentia ideo a diabolo excitata erit, quia per eam homo necessario in fornicatione persistere debet, nec amasiam aut meretricem deserere potest. Habentur vero etiam *b. l. pro ligatis*, qui odio, in fine §. *anteced. s. exposito*, laborant.

§. VII. Pedem ergo nunc ad separationem proferimus. Isthac vero, quin initio respectu coniugum à nobis quoad impotentiam descriptorum locum inueniat, vtpote propter quam matrimonium vel quoad ipsum vinculum pro nullo habetur, neminem, qui omnem matrimonii finem in eorum nuptiis cessare aduerterit, ancipitem haesurum credimus. Itaque & inter coniuges nodatos atque incantatos non poterit non decerni separatio. Nam ponamus quoque, finem nunc dictum triplicem nempe esse,

(1) sobolis procreationem, (2) mutuum adiutorium, & (3) libidinis extinctionem; Certe cum plane maleficiati con-
 gredi nequeant, eos tam vitimus quam primus finis, si vel
 maximus illorum fuerit nisus, facile destituet. Sed nec
 intermedio potiundi aliqua istos spes alet. Etenim si cum
 Augustino *Lib. 9. de Gener. ad Lif.* non fatendum, mutuum
 adiutorium, quoad actum demum gignendi in matrimo-
 nio spectari, sane extra concubitum tamen & commixtio-
 nem, consideratio eius vera esse non poterit, quoniam, ni
 officia coniugum, debitum imprimis coniugale, & copu-
 lam carnis respicerent, rectius eadem a duobus masculis,
 quam a personis diuersi sexus, obtineri ac expediri possent.
 Nec enim tam mulieris, quam viri alterius mens, in nego-
 tiis expediendis, viri genio ac moribus congruit. conf. *Ger-
 hard. L. de Coniug. §. 233. pag. 353.* Cui placito haud repu-
 gnat: quod tamen in coniugio Iosephi cum beata virgine
 Maria mutuum aliquod adiutorium absque concubitu sta-
 tuendum sit; Enimvero quod hoc in specie matrimonium
 attinet, multa in eo singularia se offerunt, adeo vt collectio
 hinc ad nuptias aliorum merito nutet. Sic enim & ipsa
 diuinae prolis generatio in coniugali hoc virgineoque si-
 mul foedere citra vllam corporum commixtionem conti-
 git; at quis tamen proinde finem coniugii primum, nempe
 sobolis procreationem & in hominum aliorum coniu-
 gio, sine coitu esse vel fieri posse credat? Contra quod in-
 cassum porro vrseris: Imo, procreationem tamen, extra
 singulare illud connubium Iosephi cum Maria, hoc modo
 comparatam esse, vt necessario concubitum supponat, at
 hunc vero, per se & in genere ad adiutorium, illudque mu-
 tuum etiam non requiri. Nam prout ficulnea est conse-
 quentia: Obligatio per se, verbis non indiget, E. nec in

stipulatione, sic non minus & sequens vacillat: mutuum adiutorium in se ac generaliter acceptum carnalem copulam haud respicit, Ergonee in coniugio.

§. VIII. Verum ut haec coniugii nullitas ac separatio, quam asseruimus, admittenda sit, impotentiam, ceu ex dictis quodammodo iam constat, totalem, i. e. eiusmodi, quae omnem, tam concumbendi, quam generandi facultatem intercipiat, adesse oportet; Unde si maleficiatus forte sobolis quidem procreandae, attamen non coeundi potentia priuatus sit, nondum coniugium hinc dissoluedum erit, quoniam tunc ligato aliquem adhuc matrimonii finem obtinendi, copia datur. Sunt etiam, qui hic, uti cum coniuge natura impotente, sic non minus & cum tali, quem virtute coniugali, etiam quoad concubitum, vis magica exiit; si quidem pars vtraque maxime sana, impotentiae totalis ac perpetuae vicio non obstante, cohabitare nihilominus velit, coniugium per *c. 4. X. de frigid. & malefic.* concedunt. Ast quemadmodum matrimonium eiusmodi, quod cum inepto ad copulam, sponte atque data operam ininitum est, aliis non citra rationem displicet, vid. *Brunnem. in Iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 2. Ziegler ad Lancell. Lib. 2. Tit. 16. §. 8. Cypraeus in Tr. de Iure Connub. c. 9. §. 13. n. 41. & 42.* dum utique pars potens de alio, in quem se recipiat, portu, non parum sollicita erit; ita id etiam vere tale, vel iuxta ipsum allegatum *capitulum*, non existit, quoniam, cum nulla causarum, ob quas nuptiae a Deo quondam institutae locum hic inueniat, impotens quoque per claram ipsius allegati capituli dispositionem non ut vxor vel maritus, sed ut soror solummodo ac frater habetur. conf. *c. 5. X. Eod. & Ziegler ad Lancell. l. c. §. 7.*

§. IX. Debet II. impotentia per magiam procura-

ta perinde, vt naturalis alioqui, ob quam nuptiae irritae fiunt, incurabilis & perpetua esse; Quare cum istaec naturalem curandi modum omnem, regulariter respuat, vid. *Paul. Zachias Lib. 3. Quaest. medico-legal. Tit. 1. Qu. 5. n. 56.* non immerito (α) hic q. acritur: Vtrum ad ligamen tollendum, ad maleficum, salva conscientia recurrere ac confugere concessum sit? Negatiuam quaestionis partem (1) adstruit Ius Diuinum, *Leuit. c. 19. v. 31.* ibi: *non declineris ad magos, neque ab Ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos, & Deuter. 18. v. 10.* verb. *nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum aut filiam, ducens per ignem, aut qui Ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atque auguria.* Cui adstipulatur (β) ratio, per quam maleficia peccatis cumulare citra dubium interdictum est. Quare & (γ) remediis ecclesiasticis, nempe precibus, hic vtendum esse, communis opinio tenet. Affirmatiua ex aduerso in Iure Ciuili, per *l. 4. C. de malef. & mathem.* satis videtur fundata esse, siquidem iuxta nunc dictam legem incantatio, quae ob bonum finem, puta ob morbos curandos, vel tempestates repellendas suscipitur, extra omnem criminationem posita est. Sed cum interea non omnis statim actio, quae bonum sibi finem praefixum habet, bona id propter audiat, ni & templum eo fine expilantes, quo pauperibus inde subueniatur, actum existemus bonum exercere, sane *allegatam l. 4.* quae Constantino Imperatori Christianorum primo ortum debet, religioni eius partim congruere, longeque hinc magis Christianismo Imperatoris Leonis sanctionem, quae est in *Nov. 65.* & magiam bono fine susceptam damnat, conformem esse, quis ambigat? Equidem sunt, qui naevum hunc Imperatoris excusatum exinde volunt: quod tempore, quo praedictam legem quartam tulit, ille Christi dogmate

nondum imbutus fuerit ; Sed enimvero, cum illius conuerſio Maxentio deuictio in annum 312. vel 313. poſt Chriſtum natum incidat. vid. *Antb. Matth. Tr. de Criminibus, tit. de Siccar. c. 5. in fin. & Matthias in theat. biſt. pag. 664. & 667.* & vero lex memorata 4ta anno Chriſti 321. ceu ex inſpectione & dato eius liquet, demum promulgata ſit, ſuſpicionem & dato eius liquet, demum promulgata ſit, ſuſpicionem illa excuſatio non poteſt non laborare, tamenſi interim non ignoremus, baptiſmo illum ſerius, nimirum anno 337. iuxta Eusebium alioſque, tinctum eſſe. vid. *Anton. Matth. l. c.* nonnullosque iſtam legem non de incantamentiſ, ſed de ſolennibus proceſſionibus & luſtrationibus agrorum, quae olim per *Nov. 123. c. 32.* cum litariis publice decantatiſ fiebant, accipere. vid. *Brunnem. in Comment. ad C. Tit. de malef. & mathemat. d. l. 4.*

§. X. Auxilium ergo magorum per ſe ac ſimpliciter hic rogare dubio procul veritum eſt. Sed numne tamen certo minimum modo illos adire permiſſum erit ? Iſtam vero circa quaestionem non vna itidem omnibus mens ſedet. Quidam enim non precibus, aſt omnino tamen vi & verberibus opem a malefico extorqueri poſſe contendunt. Contra nonnulli remedium quaeritum vitio carere cenſent, vbi maleficus maleficium tollere paratus eſt. Tandem quibusdam licitum illud tunc viſum, quando maleficium ſine maleficio tolli poteſt, puta per deſtructionem ſigni, cuius intuitu pactum cum Daemone initum *Delr. l. 6. Diſq. magic. Sect. 1. qu. 2. & 3. Brunnem. in I. Eccl. lib. 2. c. 17. §. 4.* Prima in hiſ opinio ſequenti nititur ratione : quia, qui magum cogit, inhonorat diabolum, eſtque expers omniſ peccati. Altera : quia conceſſum eſt, ab uſurario v. c. pecuniam ſub uſuris mordacibus mutuo accipere, & idololatrae adiurandum parato iuſiurandum deferre, quamuis tamen

vt ille, prohibitum foenus accipiendo, ita & hic, iuramentum per falsos Deos praestando, graviter delinquat. Tertia: quia nudum signum destruendo, nullum, siue a mago, siue a parte illius, qui demolitionem istius signi a mago poscit, committitur peccatum. Nos igitur, ut vltimae sententiae placitum iam sequimur, sic secundo & primo loco expositam, eo ex capite, quod, vtraque illarum non inuita, magiam fascinatus adhuc intendat, perque incantationem incantationi accedentem sibi consultum velit, merito reiiicimus. Quae ratio opinionem vltimam (1) ne quicquam grauat, & (2) causas, quibus sententiae priores innituntur, iure destruit. Nam qui incantantem ad ferendam opem, operam magiae non excludentem, vel minis grauibus ac verberibus adigit, is in factum illicitum hoc ipso vtique simul consentit, atque sic non tam diabolo, quam DEO honorem detrahit, foederisque porro cum pessimo spiritu icti, dum maleficum ad id, quod is virtute pacti nunc memorati debet perficere, compellit, participem se facit. *Stryk. in Annot. ad Ius Eccles. Brunnem. Lib. 2. c. 17. §. 4.* Deinde cum tam vsuris, quam iuramento per se nihil turpitudinis insit, & vero magiae delictum natura sua foedum existat, nec idololatra in specie, quoad conceptum mentis suae per alium, quam verum se DEum iurare putet, facilius omnino ex admissa incantatione, quam ex non debito rerum alioqui licitarum, puta vsurarum vel iuramenti vsu, redundare in consentientem labes potest.

§. XI. Interim hucusque tradita manifestant, impotentiam ex incantatione ex eo, quod omnem medendi modum naturalem eludat, minime perpetuum simul esse, quoniam (1) diuina remedia saepenumero isthac potentiora sunt, quia (2) per sublatum a venefico vel saga signum

maleficium non raro tollitur, imo quia, quod (3) addendum, vel nodus ipse magicus non nisi ad certum tempus, idque vnus tantum noctis, interdum fiat, quod inter alia sententia, quae apud *Carpzouium in Decis. Saxonie. Dec. 186.* inuenitur, satis comprobatur, *verb.* Wenn er eine andere freyhen würde / wolte sie ihm gleichfals einen Poffen thun / mäsien anihro es auch geschehen / und sie das Schloß nicht ihm zum Schaden / sondern nur deswegen zugeschlossen / damit er die erste Nacht nicht bey der Braut schlaffen köntere. quamvis tamen voto euentus non semper ac necessario respondeat, vt: cum is, qui solus aliquod incantamentum conficere, ac vim eius solus quoque eneruare nouerat, moriatur, cuiusmodi casus *Menoebius Lib. 2. de arbitr. Iud. Quaest. Cent. 6. cas. 319.* meminit, dum *num. ibid. 30.* nobilem quendam Papientem proprio filio ac nurui maleficia, concubitus in nimis adhuc tenera eorum aetate impediendi causa, ideo fecisse refert, quod eos perfectam aetatem adeptos ligatura iterum eximere vellent; esse vero patrem vita ante id tempus, ceu addit, defunctum, vt adeo dissolui maleficium nunquam potuerit.

§. XII. Quare cum iuxta requisitum secundum, nodum magicum, ob quem matrimonium *b. l.* corruiere debet, oporteat continuum esse, vid. supra §. IX. & vero ligatura, siue perpetua, siue temporaria, nemini hic, praeterquam eandem neccenti, perspecta esse possit, triennium inde explorandae perpetuitatis huius ergo, regulariter constitutum est, vid. *Menoeb. cas. alleg. n. 13.* adeo, vt si vitium impotentiae praedictum intra tempus per ecclesiasticæ medicinae munia, iuxta *c. fin. C. 33. Qu. 1.* sanatum non fuerit, coniuges, illo tanquam perpetuo & semper existente, se-
iungi

iungi possint, iureiurando adhaec credulitatis a septem propinquis vel vicinis bonae famae super copula carnis in coniugio deficiente praestito, vid. *c. 5. X. de frigid. & malef. conf. Nov. 22. c. 6.* vbi tamen id, quod de septima propinquorum vel vicinorum adhibenda manu in *cap. 5.* disponitur, Brunnemannus in *Iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 3.* non amplius obseruari adnotauit. Caeterum triennium secundum adductus textus a die contracti matrimonii computatur, licet interea rectius id, si concubitus nuptias non statim insecutus, sed ob causas certas, puta ob morbum &c. in incertum tempus dilatus fuerit, aut coniuges ante plenam pubertatem, velut anno 14. aut 12. coierint, tam priori casu a die copulae demum tentatae, quam posteriori post plenam non nisi pubertatem i. e. annum 18. putetur currere. vid. *Stryck. in not. ad Ius Eccles. Brunnem. Lib. 2. c. 17. §. 3. & Menoch. cas. cit. n. 14. & 15.*

§. XIII. Quando itaque sic, spe' rediturae sanitatis intra triennium haud affulgente, matrimonium pro nullo declaratum iam fuerit, an id, si omnem forte praeter opinionem vis maleficii postea cessit, redintegrandum erit? Neutiquam siue vnus coniugum nuptias cum alio nouas iam inierit, siue ambo adhuc separati sint, & ad vota secunda neuter eorum transierit. Et prior quidem casus, cuius veritas nemini forte suspecta est, in *all. c. ult. circa fin. C. 33. Qu. 1.* expresse decisus inuenitur. Alterum vero hae rationes extra controuersiam simul ponunt, quoniam (1) renouatio matrimonii, nisi verum aliquod coniugium antecesserit, non intelligitur. Atqui, vbi propter impotentiam id corrui, nullum idem vel statim ab initio fuit, quae nullitas porro, *arg. pr. 1. de exhaered. liber.* merito & post impedimentum adhuc sublatum durat. (2) Quia super coniugio

iugio tali sententia insuper accessit, ex qua adeo velut ex re iudicata separatis ius est quaesitum, quo privari iidem contra suam voluntatem nequeunt. Non obstat vulgare Canonistarum dogma, iuxta quod alioqui in causa matrimoniali sententia contra coniugium lata in rem iudicatam nunquam transit. vid. *Andr. Vallens. Tit. de frigid. & malef. §. 6.* Nam haud dubie id primum in veris ac validis nuptiis procedit, vimque deinde potissimum tunc exserit, ubi falsa impedimenti alicuius adeoque & impotentiae allegatio sententiae pro dirimendo coniugio ferendae causam dedit. Etenim si fraude i. e. per impotentiam simulatam separatio impetrata fuerit, aut si ex errore etiam, quamvis probabili, iudex desideratae separationi annuerit, licet vel novum ab vno separatorum coniugium iam initum fuerit, ad priores tamen eidem nuptias nihilominus est redeundum. vid. *c. 6. X. de frigid. & malef. nec non c. 7. X. de sentent. & re iudic. Ais*: imo, quia iudex impedimentum hic metuebat perpetuum, quod tamen temporarium tantum fuisse eventus postea docuit, sententia ex errore processit. Quare & porro vinculum coniugii ruptum merito, re adhuc integra, coalescere debet. vid. *Brunnem. in Iur. Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 5.* Verum resp. non posse tamen (1) hunc errorem alicui partium imputari, quia neutra illi occasionem praebuit. Nequit (2) coniugii vinculum dissolvi, vel de novo contrahi, ubi id, ceu per antecedentia constat, nunquam de iure validum & efficax fuit. Nam si illud hic supponas valuisse, nulla apparet ratio, quare non a parte illaesa, nouo quamvis coniugio alii iam copulata, matrimonium prius renouari debeat. Quo accedit, quod per *§. Diss. VI. impotentia magica aliquando respectiva sit, ac adeo non statim,*
qui

qui post separationem quoad alias potens factus, intuitu etiam eius, a qua est separatus, pro tali reputandus sit.

§. XIV. Tandem III. ut per magicum nodum foedus connubiale dirimatur, oportet illum, quod & ad impotentiam naturalem alias, ubi ob illam matrimonium irritum fit, requiritur, nuptias plene consummatas antecessisse. Nam ineptitudo eas demum insecuta separationi amplius locum non facit. *c. 25. C. 32. Qu. 7. c. 29. C. 27. Qu. 2.* nisi forte vitium subsequens propria maleficiati culpa ac voluntate, quem tamen casum inter rarissimos numeramus, contractum fuerit. *arg. c. 7. C. 32. Qu. 3.* Etenim tum ille pro coniugis suae maliuoloso desertore merito est habendus, personaeque alteri, quae dolo ac culpa omni vacat, matrimonium haud denegandum. *Stryk. in annot. ad Ius Eccles. Brunnem. Lib. 2. c. 17. §. 2.* Extra hunc casum vero coniugibus absque dubio iam incumbit, quamcunque fortunam aequo animo ferre. *vid. l. 22. §. 7. ff. solut. matrim. quemadmodum dos pet. conf. Carpz. in Iurispr. Eccles. Lib. 2. Def. 202. num. 9.* At ita vero non absque ratione forte dixeris: Ergo vel ipsum hoc requisitum tertium coniugio ob magiam dirimendo plane obstat, siquidem impotentia, ligaturis magicis quacsita, matrimonio regulariter posterior existit, cum utique constet, eam in ipso desponsationis actu ac die, quo coniugium ob consensum matrimonialem, iuxta *l. 30. ff. de R. N.* iam perfectum est, ut plurimum interuenire. De Gallia enim *Arnisaeus* refert: *Ego in tota Gallia adeo familiariter obseruari necesse nodum, LIER LE NOED ipsi dicunt, ut plerumque sponsi, missis nocturnis, antequam lucefeat, copulentur; ne ab incantatoribus per lucem conspiciantur. Tr. de Iure Connub. c. 6. n. 19. p. m. 316.* quam ligaturam magicam & in Vasconia frequentem esse *Corrasius* testis est. *conf. Del-*

Rio Lib. 3. Disquisit. magic. Qu. 4. Sect. 8. Sed vt nunc non dicamus, quod coniuges ipso copulationis die ligentur, haud vniuersale esse, sane licet ex abundanti etiam concedatur, ligaturam nunquam prius, sed semper in ipso desponsationis aut nuptiarum actu demum fieri, non tamen inde adhuc, eam coniugium esse insecutam, dextre probatum erit, cum omnino & tum istaec ante copulam carnalem, adeoque prius, quam matrimonium concubitu consummatum est, interuenerit; quo sane tempore facta ad separationem coniugum aequae adhuc sufficit, ac si ante matrimonium nondum perfectum contigisset. Nam non praecise intuitu perfecti, sed & ratione coniugii consummati maleficium siue antecedens siue consequens aestimandum esse, *can. alleg. 29. c. 27. Qu. 2.* satis aperit, ibi: *ecce impossibilitas coeundi, SI POST CARNALEM COPVLAM inuenta fuerit in aliquo, non soluit coniugium, si vero ANTE CARNALEM COPVLAM deprehensa fuerit, liberum facit mulieri, alium virum accipere.*

§. XV. Non est ergo, quare porro hic obuertas: Imo, vbi impotentia caussa est matrimonii pro nullo habendi, intuitu ipsius statim initii & ratione perfectionis id inuolidum esse debuit, quia non concubitus, per *all. L. 30. de R. I.* sed consensus nuptias facit. Etenim licet quidem negandam non sit, matrimonium, ad quod consensus accessit, eatenus aliquando firmum fuisse, negatur tamen penitus, idem & in effectu tale extitisse, vtpote pro quali coniunctione valida ea indubitate demum habenda, quae aliquem coniugii finem plane, vel aliquo modo iam obrinuit, aut illum consequi minimum non impeditur. Vnde quin hinc, aliquo ad concumbendum post nuptias consensu perfectas, at ante copulam tamen conjugalem naturaliter inhabili facto,

cto, nuptiae similiter pro nullis adhuc declarari possint, per
c. ante alleg. 29. c. 27. Qu. 2. ambigi nequit.

§. XVI. Tantum dispiciendum hic erit, quid iustum
 ulterius sit, quando plane incertum est, num impotentia
 magica ante an vero post coniugium consummatum acci-
 derit? Debere autem coniuges tum non separari, sed sibi
 inuicem cohabitare, ac in coniugio permanere, nonnulli
 exinde statuunt, quod in dubio non contra coniugium, sed
 potius pro illo iudicandum sit. Verum cum in dubio be-
 nigniora semper praeferenda sint, *l. 56. & l. 192. §. 1. ff. de R.
 I.* & vero parum fauoris coniugem potentem maneret, si
 absque omni culpa sua, alterius ad matrimonium inepti
 coniugis vinculo ac consortio perpetuo innexus viueret:
 merito ac rectius contrarium aliis arridet, maxime, cum in
 dubio hoc casu, ubi de insanabili vitio alias constat, & bo-
 num prolis, & fornicationis euitatio, & mutuum adiutori-
 um deficiat, sicque eadem non minus causa, quae alioqui,
 ubi maleficium nuptias praecessisse certum est, se offert,
 pro disiunctione coniugum militet. *vid. Menoch. cas. supra
 alleg. 519. n. 32.*

§. XVII. Sed annon vero ob haec incommoda ma-
 leficium, de quo, quin coniugium carnali copula consum-
 matum demum exceperit, non ambigitur, cum prinis, si
 id commixtionem primo statim tempore insecutum fuerit,
 & pars potens concubitusque cupidine flagrans, ni disiu-
 geretur, ad vltimura vsque vitae spiritum vltionibus illicitis
 exposita foret, nuptias similiter inualidas reddet? Pla-
 citum commune talem ei vim denegat, quoniam (1) DEUS
 neminem, cum, eo sic disponente, matrimonium ante in-
 itum fuerit, supra vires suas tentaturus est. *vid. Carpz. in
 Iurispr. Eccles. Lib. 2. Def. 202. in fin. de quo eo minus dubi-*

tandum, si coniux sanus ac mali expertus optimum illud extinguendae libidinis remedium, ac tritum dictum: *ORA & LABORA*, iuxta sobriam, quae quemque Christianum decet, vitam, actionum suarum regulam constituerit. (2) Quia metus vitionis ad mortem vsque coniugem potentem vxaturae est incertus, cum maleficiatus ante illum in fata non minus concedere, & si ligatura temporalis fuerit, viuens saepe illa adhuc eximi possit. Quamuis interea tamen secundum aliquos, sicubi carnis stimuli tam effrenes fuerint, vt nullis superari ac retundi mediis extra matrimonium licitis queant, Principi etiam integrum sit, coniugi potenti, incontinentia victo, dispensatione tandem sua succurrere, nouumque, priori seiuncto, thori socium eidem indulgere. *vid. Coccei. in not. ad Paul. Zach. Quaest. medico-legal. Lib. 9. Tit. 3. Qu. 2. n. 2.* Neque desunt, qui hoc casu polygamiam etiam, separatione non concessa, principem permittere posse adstruunt, quoniam illa (1) iure tantum humano interdicta sit, & (2) alicui, vel coniuge ad concubitum apta existente, in primis si illa non refragetur, in remedium refrenandae libidinis insolitae concedi queat. *Hopp. in Comment. ad Instit. Tit. de Nupt. §. 6. & 7.* quam sententiam in medio relinquimus.

§. XVIII. Sequitur iam separatio ex capite odii. Vt vt interim & quoad hoc ligamen precibus ab initio haud dubie vtendum, ita tamen, si spes omnis redituri amoris deficiat, & odium praeterea immodicum ac hoc modo comparatum sit, vt iuxta fin. §. 5. *Diss.* vnus alterum e medio sublaturum velit, separari coniuges non minus totaliter & quoad vinculum poterunt. Nec obstat, quod odium & faeuitia dissolutionem coniugii talem non operetur, sed tantum separationem quoad thorum & mensam. Etenim
hoc

hoc de odio naturaliter contingente accipi debet, ob quod separatio temporalis fit eo fine: vt animi coniugum reconcilientur, *Carpz. Iurisp. Eccles. Lib. 2. tit. 12. def. 110. n. 12.* sed odium magicum regulariter est incurabile. *vid. Paul. Zachias Quæst. medico-legal. Lib. 3. tit. 1. qu. 5. n. 56.* cui accedit, quod & sæuitia naturaliter talis, si fuerit cum periculo vitæ coniuncta & incorrigibilis, ex veriori sententia matrimonium etiam quoad vinculum tollat. Nam si malitiosa desertio, in qua coniugis desertæ vita per consequens solum & indirectum periclitatur, imo adulterium, per quod adulterans sæpe intentionis eius non est, vt matrimonium totum dissoluere velit, sed vt libidini tantum suæ indulgeat, vinculum coniugii nihilominus plane dirimit, cur non odium cum periculo vitæ coniunctum, quod mortem directe infert, & cuius finis non alius est, quam vt per mortem coniugale vinculum necessario rumpatur causa matrimonii totaliter & quoad vinculum dissoluendi existat? *vid. Stryk. in Vsf. Mod. 11. Tit. de Diuort. & Repud. §. 27. & 36.*

COROLLARIA.

I.

Ex Iure Naturæ.

1. Naturæ coniugii congruit bonorum communio. Contra dotes legibus humanis pactisque acceptæ ferendæ.
2. Valida sunt Principum matrimonia per procuratores consummata.
3. Coniugium ad morganaticam verum matrimonium est.
4. Principibus licet sine hierologia consummare matrimonia.

9. Bynkershoekius, cum mare magnum sine Oceanum ad neminem pertinere adstruit, quia retineri non possit, ab iis, qui illum dominio exemptum aiunt, quoniam nequeat occupari, verbis tantum diffidet.

II.

Ex Iure Ciuili Romano.

1. Cum in prouincia quinque liberi a tutela liberent suscipienda; sed Germania inprimis trans-Rhenana Romanorum imperio paruerit nunquam: non videtur maiorum nostrorum nomini conciliari amplitudo, quod numerum liberorum quinarium a Romanis illo casu in excusatione tutelae constitutum adoptauimus.
2. Quod in §. 3. Inst. de Leg. Falcid. de pretiis seruorum manumissorum in ponenda quartae Falcidiae ratione deducendis cautum est, inepte ad pretia equorum accommodatur, qui ad cohonestandas personarum illustrium exsequias duci solent, was aus das Freuden- und Trauer-Pferd verwendet worden.
3. Actio, quae fideiussori aduersus creditorem ex leg. si contendat 28. ff. de fideiussor. datur, monstrum est in cerebro Practicorum natum.
4. Lex 6. ff. quae in fraud. cred. fact. vt rest. quatenus repudiare permittit hereditatem in creditorum fraudem, iniquissima & indigna est, quae in Christiana republica recipiatur.
5. Aequae uxori ob iniuriam marito illatam actio iniuriarum danda, ac marito propter iniuriam, quam passa est vxor. Idque contra legem 2. ff. de iniuriis & fam. libell. Ratio enim Icti Pauli: aequum esse, vt vxores & viris, non viros ab vxoribus defendantur; debilis admodum est atque ad mores Roman. composita.

Ex Iure Criminali.

1. Confinatio, die *Verstrickung* / quae est, cum in casu furti iterati secundi eiusque parui fur praestita vrpheda numellis publicis expositus territorio, in quo deliquit, excedere prohibetur, poenarum fini magis responderet, quam, quae loco illius decerni solet, relegatio.
2. Articulus Ordin. Crim. Carol. V. 109. haecenus ab vsu recessit forensi quatenus per magiam Imperator intelligi voluit crimen, quo multa fidei absona hominibus & diabolo attribuit vulgus, v. c. quod illi pacta ineant cum spiritu immundo, cumque eo concumbant, choreas instituunt in monte Brueterorum, auf dem *Brocks Berge* / alios homines in lupos felesque transmutent ope entis maligni, variaque edant miracula, quae solus producere naturae conditor & conseruator potest.
3. Satira longe distat a libello famoso, & qui vocatur, *pasquillo*. Illa neminem laedit, neque crimen est, sed licita vitiorum vituperatio sale adspersa. His inuehitur in alios iniuriis & scurrili lusu, praesertim si exprimat bouinator nomen eius, cuius famam fauciare animo destinauit.
4. Raptus crimen pro circumstantiis variam induit faciem.
5. Poena capitalis Leuit. XX. v. 10. in adulteros statuta non est legis diuiniae vniuersalis, sed particularis forensis.

IV.

Ex Iure Canonico & Ecclesiastico.

1. Oeconomi seu administratores bonorum parochialium
ante

ante Concilium Chalcedonense & Hispalense non clerici solum sed & laici fuerunt. Postea haec cura solis commissa clericis, teste Gratiano in c. 22. C. 16. q. 7. ubi ratio adfertur plane rustica: *Indecorum est, laicum vicarium esse episcopi, & seculares in ecclesia iudicare. In vno enim eodemque officio non debet dispar esse professio, quod etiam in lege divina prohibetur dicente Moysse: non arabis in bove simul & asino b. c. homines diuersae professionis in officio vno non sociabis.*

2. In Ecclesia Protestantium cura bonorum parochialium suprema spectat ad Principem, eorumque administratio etiam laicis conceditur, qui vocantur *Kirchen-Vorsteher / Kirchen-Väter / Kirchen-Geschworne* / seu, vt Hamburgi, *Kirchen-Iuraten*.
3. Iure Canonico duos testes cum parcho rustico testamento adfuisse sufficit, cum secundum cap. 10. X. de testam. *in ore duorum vel trium testium omne sit verum.* Perinde ac si eo prohibuisset DEUS adhiberi plures.
4. Iure Canonico ex habitu corporis non ex numero annorum aestimatur pubertas; ex quod est, quod femina ante annum duodecimum viripotens habeatur recteque matrimonium contrahat, *quoniam tum malitia supplet aetatem, c. pubertas 3. & c. de illis, 9. X. de despons. impub.* Inelegans & acerbaratio.
5. Pontifex prohibet matrimonium etiam in quarto gradu lineae collateralis aequalis, *quoniam inveniuntur quatuor humores in corpore humano, qui consent ex quatuor elementis, c. non debet 8. X. de consang. & affin.* Vecorditer.

Ex Iure Publico Germanico.

1. Superioritatem territorialem Electoribus, Principibus & Statibus Germaniæ tot pacificationibus, tot conventionibus tot iurisiurandi sacramentis quaesitam & confirmatam ablit dicere *foetum nouum atque in orbem protrusum.*
2. Aeuis Merouingorum, Carolingorum, Saxoniorum & sequentium Imperatorum vsque ad interegnum magnum incognitus est Ordo Equestris Immediatus Franconicus, Sueuicus & Rhenanus.
3. Tantum abest, vt illis aeuis Ordines, quos laudauit, Equestris, fuerint Status.
4. Ciuitates Imperii Liberæ sunt Status.
5. Ordo Equestris immediatus Franconicus, Sueuicus & Rhenanus non sunt Status.

SOLI DEO GLORIA.

D

ORDINIS

* (26) *
ORDINIS IVRIDICI

IN

ACADEMIA CHRISTIAN-ALBERTINA

b. r. DECANVS

IOANNES ZACHARIAS
HARTMANNVS, D.

INSTITVTIONVM IVSTINIANEARVM ET IVRIS
PATRII PROFESSOR ORDINARIVS,

DISPVATIONEM INAUGVRALEM

VIRI CLARISSIMI

IOANNIS HELVIGII ZIELINSKI,

ADVOCATI HAMBVRGENSIS,

DE

CONIVGIBVS INCANTATIS

EORVMQVE SEPARATIONE

PRO GRADV DOCTORALI ET SVMMIS IN VTRO-
QVE IVRE HONORIBVS AC PRIVILEGIIS

CONSEQVENDIS

DIE DECEMBRIS ANNO M DCC XXVII

IN AVDITORIO MAIORI

CONSVETIS ANTE ET POST MERIDIEM HORIS
SOLENNITER HABENDAM

PRÆVIA DECENTI INVITATIONE INDICIT.

Alcantne aliquid, quæ circumferuntur, incan-
tamenta & veneficia, quæstionis incertæ est
atque in vtramque partem agitatae. Alii ea
superstitioni vanissimæ adscribunt fabulasque
dicunt, quibus nihil sit fabulosius. Contra alii illos ipsos
vanos

vanos adpellant, qui vires, & effectus incantationum magicarum stupendos tam praefacte negauerunt, vel negare audent etiam nunc. Non est ergo, quod miremur, quare & matrimoniis haud raro aliquid fascini admixtum & adpersum omnis fere aetas crediderit. Et profecto, si sacra est memoria maiorum nostrorum, si vllum apud nos pie antiquitatis pretium, matrimonia incantata veluti certa adfirmare sanctius & reuerentius est, quam nondum satis explorate cognita atque percepta perhibere. Nam etsi dissonae hodie audiantur voces, etsi vndique superstitio petatur, iuare tamen fortasse potest deploratam causam exemplorum, quibus referti sunt annales, etiam illustrium, copia. Possent, si operae pretium foret, cumulum illorum struere. Verum sit nobis pro vniuerso populo vnus Imperator Fridericus V. qui cum Eleonoram in matrimonium duceret, incantationum potentiam ligationesque magicas veterularum quarundam Lusitanicarum teste locupletissimo Aeneas Sylvio mirum in modum pertinuit. Non pigebit integram narrationem Aeneae, quae extat in vita Friderici, quia festiua & lepida est, hic recitari: *Exinde, inquit, festi-
uabat Imperator abire, Leonoram autem sponsam suam non-
dum cognouerat, quod id operis in Alemanniam referre vole-
bat; siue ne sanguis Italicus sibi nasceretur, siue aliud religionis
in mente gerens. Virgo moesta videbatur, quae se circumduci
velut parum placentem existimabat. Quod cum Alfonso a-
nimaduertisset, adiens Caesarem, in ea vrbe atque in his aedi-
bus, vbi tunc fuere, contractum fuisse matrimonium indicit,
ibique merito consummandum: a Deo datum esse, in eundem
locum vt ambo venissent, orat ergo, vt virgini miscatur. Quod
cum Fridericus negaret, ergo, inuit Alfonso, neptem meam
in Alemanniam duces, atque illinc cognitam, si minus placuerit,*

ad nos remittes, aut ea fortasse neglecta cum alia contrahes? quin potius eam hic cognosces, ut si placeat, abducas rem gratam tecum, si minus, apud nos onus dimittas. Quibus verbis, etsi erat Caesar paullo debilior, commotus est, atque operam matrimonio dare statuit. Iussit igitur Teutonico more statum adparari, iacentique sibi Leonoram in vlnas complexusque dari, ac praesente Rege cunctisque Proceribus adstantibus superduci culcitram. Neque aliud actum est, nisi datum osculum. Erant autem ambo vestiti, moxq; inde surrexerunt. Sicque consuetudo Teutonicorum se habet, cum Principes primo iunguntur. Mulieres Hispanae, quae aderant, arbitratae rem serio geri, cum superduci culcitram viderunt, exclamantes indignum fieri facimus, Regem, qui talia permetteret, increpabant. Ille autem non sine risu & iucunditate spectabat peregrinos mores. Nocte, quae instabat, futurus erat concubitus ex nudis. Dum ergo saltationibus vniuersa curia intentata est, feminae Portugallenses, quibus cubiculi secretioris commissata cura erat, fumigationes superstratum faciunt, in quo tacendum est; carmina dicunt, & accersito sacerdote lectum benedicunt, irrorantque sanctis aquis: ut est superstitio mulierum, quae sic felix connubium & amorem vtrinque perpetuum arbitrantur futurum. Quod ubi Caesar accepit, veretur, ne quid venesicii interueniret, alium sibi substerni lectum iussit, vocarique ad se coniugem. Timebat enim nutricem Imperatricis, quam rerum huiusmodi peritam aiunt, quibus fascinari mentes hominum solent, similemque illi putant, de qua nobis Poëta scribit:

Haec se carminibus promittit soluere mentes,
 Quas velit; ast aliis duras immittere curas,
 Sistere aquam fluuuii & vertere sidera retro,
 Nocturnosque ciet manes, & mugire videbis
 Sub pedibus terram & descendere montibus ornos.

Quibus

Quibus rebus etsi plerique fidem habendam nagent, Flaccus tamen cum diu pugnasset, his artibus nihil inesse ponderis, mutatus tandem, iamiam, inquit, efficaci do manus scientiae supplex. Et sunt qui Circem non fabulose vertisse in feras hominum vultus adfirmant. Nos illud imprimis trahit, quod de Phitonissa sacri libri commemorant: quam Samuelis animam de inferni abditis euocasse tradunt ut virorum conspectibus redderetur. Si tamen animam Prophetæ fuisse credimus & non phantasticam potius illusionem Satanae. Vt cunque consultissimum censeo, cum facultas est, magicarum artium euitare fallacias, consiliumque Caesaris in ea re non vanum dico fuisse. Verum Imperatrix bis terque vocata in suo lecto manere, morem seruandum dicere: viros in stratum uxoris ire solitos, non contra fieri solere. Caesar veluti victus ad eam pergit rogatque, secum in alium thalamum proficiscatur: recusantem manu prendit, vincitque facile nolentem vincere, atque eo pacto vitatis incantationibus in alio lecto matrimonium consummatum est. Haec Aeneas Sylvius, postea Papa Pius II. Scimus quoque, Pontificem Innocentium VIII. a. 1484. fascinationibus & ligationibus matrimoniorum peculiari Bulla occurrisse: Innocentius Episcopus, Seruus Seruorum Dei, ad futuram rei memoriam &c. Sane nuper ad nostrum, non sine ingenti molestia, peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemanniae superioris, nec non in Moguntin. Colon. Treueron. Saltzburg. & Bremen. prouinciis, ciuitatibus, terris, locis & dioecesebus complures utriusque sexus personae, a fide catholica deuiantes, cum daemonibus, incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus & coniunctionibus aliisque nefandis superstitionibus & sortilegiis, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium foetus, terrae fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes

& alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomaria, prata, pasua, blada, frumenta, & alia terrae legumina perire, suffocari & extingui facere & procurare, ipsosque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes & animalia diris tam intrinsecis quam extrinsecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, AC EOSDEM HOMINES, NE GIGNERE, ET MULIERES, NE CONCIPERE, VIROSQUE VXORIBVS, ET MULIERES, NE VIRIS ACTVS CONIUGALES REDDERE VALEANT, IMPEDIRE &c. Nolim reliquam producere ante oculos antiquitatem, tot illustres animas, tot tantaque nomina, permagni vires ligationum magicarum, sancto quoque matrimonio inimicarum, facientia. Tantum curiositas, quae non semper in vitio est, & cupiditas sciendi effectus ligationum illarum magicarum portentosos, modumque, quo perficiuntur, fortassis nos subit & angit? Et videtur, si quis alius, Cornelius Agrippa haec non mirabilia, sed prodigijs similia, edocere satis nos posse, ipse forte adflatus & adustus arcanorum istorum flammulis: *Reslat*, inquit lib. 1. de occult. philosoph. cap. 11. de ligationib. nunc videre rem magicae mirabilitatis, & ipsa est ligatio hominum in amorem vel odium, in aegritudines & sanitates, & eiusmodi. Item ligatio furum & latronum, ut in aliquo loco furari non possint: ligatio mercatorum, ut in aliquo loco emere vel vendere nequeant: ligatio exercitus, ut metam aliquam transire non possit: ligatio nauium, ut nulla vi ventorum etiam infinitis velis peruentam tenuis portum egredi minime valeant; item ligatio molendini, ut nullo impetu volui possit; ligatio agri, ut fruges in eo produci nequeant: ligatio loci alicuius, ut in eo coaedificari nihil possit: ligatio ignis, ut in aliquo loco accendi non possit, & quod aliquod combustibile adposito fortissimo igne non ardeat: item ligatio fulgurum & tempe-

tempestatum, ut nocere non possint: ligatio auium & ferarum,
ut volare vel fugere nequeant: & horum similia vix credibilia,
quae tamen saepius experientia cognita sunt. Modi ligatio-
num varii ab eodem Agrippa loco dicto peruulgati sunt:
Fiunt autem, inquit, ligationes huiusmodi per veneficia, per
collyria, unguenta, potiones, siue philtrea, per alligationes &
suspensiones, per annulos, per fascinationes, per fortes imagi-
nationes & animi excessus, per imagines & characteres, per
incantationes, & imprecationes, per lumina, per sonos, per
numeros, per verba & nomina, inuocationes, sacrificia, adiu-
rationes, exorcismata, consecrationes, deuotiones, perque va-
rias superstitiones & obseruationes, horumque similia. Sic
legere memini ligari serpentem, ut nequeat loco cedere,
quando hunc sibilum quis edat: Osi, Osi, Osi. Sic ver-
ba: Socnon Socnon, eius esse aiunt efficaciae, ut fluxus san-
guinis oppido listatur, si efferantur vices septies, parsque
laesa digito atinulari tangatur. Idem esse perhibent, si haec
missitentur: Charat, Cara, Sarite confirma, consona, ima-
bolite. Sed & heliotropium collectum sole in Leone exi-
stente folioque lauri inuolutum cum dente lupi, itemque
cynoglossum gestatum sub digito pedis maximo homines
ira accensos & canes ligare adfirmant, ut illi nocere & ma-
ledicere, hi mordere & latrare nequeant. Non est, quare
quis inhorrescat, quod ego haecce in chartam coniciam.
Neminem clam esse potest, plura & magis horrenda in-
ueniri apud Albertum Magnum, Trallianum, Ferneli-
um, Goelenium & sexcentos alios, qui omnem vitam in
artibus his sublimibus, atque altissimis egerunt. Postquam
nobis aetas ingeniumque adoleuit, periculum non est, ut
tam debile virus noxium nostris possit esse animabus.
Deinde ita quidem ista ab illis referuntur: iisque fidem ha-
bea-

beamus, quoad fas est. Sed in his videtur disceptationis caput esse, ut excutiatur: an sine contactu mutationes incorporibus producere valeant mortales? an spiritus mali corpora, prout eorum libido est, mouere ac transmutare atque in imagines formare possint? quam rem Antonius van Dalen comm. de miraculis, item de idololatria & superstitione sub examen vocauit: potro an in verbis obscurissimis, in numeris, in characteribus, circularum linearumque ductibus, in sono & aliis id genus obseruationibus ea consistat virtus, ut ligationum magicarum monstrosos effectus habere possimus persuasos? Fateor in hoc scientiae genere nullas me noctes insomnes traduxisse, imo ne cuiusosi quidem aut diligentis hominis titulum adfectasse unquam. Quare ut ego equidem in causam hanc controuersam me demittam, animum nondum induxi neque inducturus facile sum. Illud indicare hic liceat, me cum permultis mente adsequi haud valere, qui possint mortales lege rerum omnium peruersa inconsultoque naturae auctore & conseruatore artibus suis magicis aut diaboli ope efficere, ut stent aquae, turres fluant, domicilia salitent, legiones spiritu dissentent, aegri deambulent, sepulti & verminibus consumti choreas ducant, senes studeant pilae, iuuenes algeant, eunuchi generent, gignant aniculae, contra ad pariendum aptissimae sterilecant. O quam

Omnia transformant sese in miracula rerum!

Atque hi sunt illi, qui incantamenta quaeuis, & magiae potentiam, & ligationum vires, & portenta sagarum, & monstra diaboli iocum risumque faciunt. Quoniam rem ipsam persequi nunc non vacat, minimum referre nostra quis crederet, ut illos, qui magiae & veneficiorum incantationumque fidem omnem attenuatum iuerunt, breuiter percen-

percenterem. Sed nec id consilii hoc loco in pectore mihi esse potuit : quiseniam omnes eruditorum, qui sagarum & magiæ antles fabulas perstrinxerunt, ordines vna vel duabus pagellis perambulabit ?

Nec tali auxilio, nec defensoribus istis

Tempus eget nostrum.

Interim præcipuae in ea caussa partes fuerunt ex Iurisconsultis Illustris THOMASII *de crimine magiæ atque de origine & progressu processus inquisitorii contra sagas* ; ex Theologis magni SPENERI in den Theol. Bedencken / & FRANCISCI HUTCHINSONII Theologiae Doctoris in Tractatu idiomate Anglico conscripto, cui titulus : *An historical essay concerning witchcraft.* Detrahere videar debitas huic Hutchinsonio laudes, si reticeam, quae de eo leguntur dans la Bibliotheque Angloise ou Histoire Litteraire de la Grande Bretagne l'an 1718. tom. 3. partie 1. art. 3. p. 78. *Les erreurs les plus perniciosës ? introduisent aisement parmi les hommes. Nous n'en rapporterons ici que deux exemples tres-capables de déromper ceux, qui ne sauroient concevoir, que certaines erreurs, quelque grossieres qu'elles soient, ayent pu se glisser dans la religion Chrétienne. On a crû pendant plusieurs siècles, que les personnes, qu'on appelle heretiques, meritoient la mort, & on les a fait brûler d'une maniere impitoiable. On a cru pendant plusieurs siècles, qu'il y avoit des forciers, qui faisoient des pactes avec le Demon, & on les a condamnez à expirer au milieu des flammes. Mais aujourd'hui tous les Protestans sans exception & tous les Catholiques Romains éclairés des approuvent le supplice des heretiques. Pour ce qui est du sortilege, on le regarde à present comme une erreur vulgaire dans les pais mêmes, on l'on n'a point aboli les loix contre les forciers. On ne fait plus mourir en Angleterre les personnes*

accusés de ce crime ; & les Cours Souveraines de France ne connoissent plus de ces sortes de causes. Il est donc vrai, que l'on a ôté la vie sans raison à une infinité d'heretiques & de prétendus sorciers. Après cela, doit-on être surpris que des erreurs moins prejudiciables à la société continuent de regner parmi les Chrétiens ? L'Auteur du Livre, dont nous allons rendre compte, s'est proposé de faire voir, qu'il n'y a point de véritables sorciers. Il a dédié son ouvrage à Milord Parker, Chef de Justice des Plaidoyers Communs, & à Mr. le Chevalier Bury, Principal Baron de l'Échiquier. On ne doit pas s'imaginer que ce livre soit inutile. Voici un fait assez récent, que je communiquerai à mes Lecteurs, & qui les convaincra, que Mr. Hutchinson n'a pas entrepris inutilement de combattre l'erreur vulgaire touchant les sorciers. L'an 1712, une vieille femme, nommée Jeanne Wenham, fut accusée d'être sorcière. On lui fit son procès à Hertford (qui est la Capitale de la Province du même nom) & les Jurez la trouverent coupable. Le Juge étonné de cette déclaration, leur dit : Quoi ? Messieurs, vous trouvez cette femme coupable d'avoir eu un commerce familier avec le Diable sous la forme d'un chat ? Oui, Milord, répondit le Chef des Jurez (en Anglois The Foreman of the Jury) c'est à dire, celui qui porte la parole au nom de tous les autres. Le Juge fut obligé de condamner cette femme à être pendue ; mais il obtint la grace de la Reine Anne. --- Ce livre est un dialogue entre un Ecclesiastique, un Avocat & un Juré. Sed ne excidat e memoria prudentissimi Iesuitae Patris SPEE Cautio Criminalis, quo in libro acutum caput iam anno 1632. sortilegiis, quibus imperitae plebi illo aevo illudebatur, egregie rursus illuisse dicitur. Omnibus hisce doctissimi Angli IOANNIS WEBSTERI liber : *Displays of supposed witchcraft* ; iungendus est. Qui acerrimi scriptor iudicii laudem

laudem Hutchinsonii non adaequasse solum verum exsuperasse etiam videtur. Fac vero dari incantata matrimonia & ligationibus magicis illa obnoxia esse: annon rursus medicamen dabitur ad soluendum fascinum? Consultam ea de re aliquando fuisse Facultatem Medicam N. ab amicis accepi, & respondisse eandem: *Sie wolten zwar glauben / daß wieder das Nestelknüpfen Kräuter gefunden würden / es wären ihnen aber dieselbe unbekant.* Egregium & prudentissimum Responsum! cui si quis adquiescere dubitet, is mea quidem sententia nec iuuabitur anus apud Petronium opera, quae Polieno neruis ad Venerem destituto fuit salutaris, vt ipse ille de se testatum reliquit: *Illā de sinu licium protulit variū coloris, filis intortum, ceruicemque vinxit meam. Mox turbatum spūto puluerem medio sustulit digito, frontemque repugnantis signauit. Hoc per acto carmine ter me iussit exspuere. ---*

Mensis agitur tertius, cum Vir Nobilissimus IOANNES HELVIGIVS ZIELINSKI mihi mitteret Dissertationem de coniugibus incantatis eorumque separatione, me Decano, si Amplissimo Ordini Iuriconsultorum ita visum fuerit, publice contra Dissidentes tuendam. Exposui, vt par est, illius desiderium in Facultatis consessu, Dissertationemque, in qua nihil immutaueram, nihil interposueram, aut interpolaueram, produxi. Probari quoque illam in clyto Ordini Iuridico intellexi. Hac itaque ita ferente occasione libuit non tam meam de incantationibus & ligationibus matrimonii sententiam dicere, quam effectus illarum negantium rationes leuissime indicare. Equidem videar saltem, magiam omnem & incantamenta rem nostro aeuo pene occisam habere. Verum quemadmodum a nemine, dum spiritum traham, postulabo, vt ad mea sese

praecepta velut ad leges alliget, ita eandem sentiendi libertatem mihi vicissim ab aliis largiendam esse iudico. Quare ex instituto maiorum laudabili restat, vt nobilissimi Candidati IOANNIS HELVIGII ZIELINSKI ortum vitaeque & studiorum rationem cognoscamus. Vt exordiar inde, vnde oportet, Hamburgum, decus Germaniae, natales illius sibi vindicat. Etsi quouis loco ingenia nascantur praeclara, non immerito tamen inter bona fortunae numeratur, in officina aliqua omnis politioris litteraturae in lucem edi. Genitus est die quarto Februarii anno septingentesimo supra millesimum Patre IOANNE IACOBO ZIELINSKI, Viro Praenobilissimo & Consultissimo, primum causarum forensium apud Hamburgenses vsque ad annum sextum & decimum supra millesimum septingentesimum oratore disertissimo & celeberrimo, postea Regiae Maestatis Daniae & Noruagiae Consiliario Cancellariae. Hic puerum non tantum publicis Lyceorum, quae Hamburgi florent, praeceptoribus, verum domesticae quoque Ahasueri Burmesteri Notarii Caesarei Publici institutioni tradidit. Perceptis litterarum rudimentis studiorumque humanitatis cognitione non leuiter tinctus noster coepit etiam iuuenis admodum ex ductu optimi Parentis ad negotia forensia adplicare animum. Verum deinceps ex eodem genitoris prudentissimi consilio ad Academiam Regiomontanam, vt per grauiores iuris disciplinas omnes mentem circumferret, ablegatus est. Auulsi a patria solum illius dulce & carum saepius cogitamus: Igitur cum ipsa Prussia orta sit gens Zielinskiorum, ne miremur, quod Prussicam adire Academiam iussus fuerit. Zielinskios enim claritudine & nobilitate generis praecellentes surrexisse in Polonia: & quosdam illorum relligionis causa in Prus-

Prussiam concessisse, hosque, vt a Polonicis Zielinski sese distinguerent, litteram d' praeposuisse nomini, proditum memoriae est. Vid. Simon Okolski in Orbe Polonico. Hartknoch. in Chronico Prussico p. 356. & 451. aliique. Ac nuper etiam litterae a Comite PACIO, quem Comitatus regni Poloniae anno MDCCII. dissoluta celebrauerunt, ad quendam vinculo propinquitatis Candidato nostro coniunctum exaratae nobilitatem antiquae huius gentis adhuc in Polonia peruigentem clare testantur. Ab re non facturum me esse arbitror, si luculentum istud testimonium huc transcribam :

CASIMIRVS MICHAEL Comes in Dowspuda & Rozanka Pac, Eques Melitensis, Marefcalcus Curiae M. D. Lit. Commendator Pornanien & Sewolawicen. Capitaneus Pincen. Szirwintensis &c.

Notum testatumque praesenti attestazione mea facio vniuersis eandem lecturis, & caeteris, quibus scire conuenit. Quod multum Illustri Familia Zielinski appellata semper floruerit nobilitate in Poloniae Regno, fueritque praerogatiuis celeberrima, quando & ad praesens adhuc tot tantaque specimina extant, quae egregia huius Familia facta supremarumque dignitatum decora, quibus erat semper & nunc est ornata, singulorum oculis dilucide offerunt. In maiorem huius rei fidem propria manu me subscripsi, sigillumque meum adponi curauim. Datum in haereditariis bonis meis Dowspudiensibus d. 30. Martii anno 1715.

*CASIMIRVS MICHAEL Comes Pac,
Eques Melitensis, M. D. L. Curiae Marefcalcus &c.
(L. S.)*

Noster itaque, dum in celeberrima Regiomontana

commoratus est, summis Antecessoribus, IOANNI STEL-
 NIO itemque BECKENSTEINIO, cui in Augustissimi Im-
 peratoris Russiae Academia, quae Petroburgi omnis gene-
 ris scientias in maius meliusque prouehit, munus Professo-
 ris delatum, operam dedit. Praesertim viro consultissimo
 BALTHASARI TILESIO, Regiomontanae nunc Anteces-
 sori iuris primario, se adiunxit, consiliaque & ductum eius
 secutus est, defenditque hoc ipso Praefide A. MDCCXXV.
 publicam Dissertationem: de Cautela bey *Verpfändung
 meiner Haab und Güther*. Digressus A. MDCCXXVI.
 Pruthenicis Athenis Dantiscum aliasque splendidas mundi-
 tieque adfluentes vrbes spectauit. Tandem sub finem A.
 MDCCXXVI. in Holsatiam reuersus primum mente & me-
 ditatione crebra recolens, quae Regiomonti & alibi hause-
 rat, mox praxi forensi animum adiicere coepit, ac deinde
 quo fructus industriae perciperet vberiores, a Facultate no-
 stra Iuridica, vt titulo Doctoris ornaretur, petiit. *Quam-*
obrem impetrata admissione ad examina, & respondendi
alacritate & docta legum enodatione ita abunde Ordinis
nostri impleuit expectationem, vt iudicatus sit dignissimus,
qui, quam obtulerat, Dissertationem de coniugibus incanta-
tis eorumque separatione e publico suggestu futuro die
 Decembris tutaretur. Quod igitur muneris mei est, Pro-
 cures generis dignitatumque suarum splendore conspicuos,
 & fautores Musarum singulos, nostrosque etiam, vt solem-
 nem hanc disputationem audiant, quo par est, cultu & ob-
 seruantia rogo. P. P. Kiliae d. Decembris MDCCXXVII.

(L. S.)

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

- §. I. Coniugiorum necessitas & utilitas.
- §. II. Obiter de etymologia coniugii & vocis incantare. Definitio coniugii.
- §. III. An detur coniugium incantatum ? quaeritur ; & affirmatur.
- §. IV. Obiectio : mali illius non dari posse rationem naturalem. Responsio.
- §. V. Quot modis contingere queant ligationes inter coniuges.
- §. VI. Quinam hoc loco nodatorum coniugum nomine prope veniant ? Differentia inter illos, & natura, vel factio humano impotentes. De signis & notis cognoscendi ligatos seu nodatos coniuges. Deligatione & impotentia magica respectiva.
- §. VII. Generatim de separatione coniugum incantatorum.
- §. VIII. Qualis impotentia requiratur, vt separatio incantatorum coniugum admitti possit. Debet illa impotentia esse plena.
- §. IX. Incurabilis & perpetua. An ad tollendam ligationem, qua laborat coniux, magicam, ad magorum auxilium confugere licet ? Negatur.
- §. X. An adire minimum magos licet ? Non indiscriminatim.
- §. XI. An impotentia ex incantatione semper perpetua sit ? Incantatio & ligatio temporaria quandoque in perpetuam transit. Exemplum nobilis cuiusdam Papiensis.
- §. XII. Vt ligatio coniugii magica perpetua habeatur, quantum temporis spatium requirant iura ? Quomodo computandum id tempus sit ?

§. XIII.

- §. XIII. Nullo declarato ac dissoluto matrimonio propter incantamentum & ligationem magicam, an id redintegrandum, si postea sanitas redierit?
- §. XIV. Matrimonium propter incantationem & ligationem non soluitur, nisi ante copulam carnalem deprehensa fuerit ligatio. Gallorum cautela.
- §. XV. Obiectio. Responsio.
- §. XVI. Quid si incertum, accideritne impotentia ante matrimonii consummationem, an vero post illam?
- §. XVII. Quid si tamen indubitatum, maleficium contigisse coniugio carnali copula iam consummato, & statim post commixtionem?
- §. XVIII. De separatione coniugum ex capite odii per magiam conflati.

